

بررسی تطبیقی رشد مجلات و مقالات حوزه پزشکی در کشورهای عضو دفتر منطقه‌ای مدیریت شرقی در پایگاه اطلاعاتی اسکوپوس (۲۰۰۲-۲۰۱۲)

دکتر زهرا ابازری^۱، عارف ریاحی^۲، فریبا صحبتی‌ها^۳
دکتر حسن صیامیان^۴، دکتر موسی یمین فیروز^۵

چکیده

زمینه و هدف: از آنجایی که مجلات علمی نمایانگر دستاوردهای جامعه علمی در ابعاد گسترده از نظر منطقه‌ای، ملی و جهانی می‌باشند، نموداری از حیات علمی هر جامعه‌ای محسوب می‌شوند. بر این اساس، پژوهش حاضر با هدف ارزیابی تطبیقی و تعیین رشد کمی و کیفی مجلات و مقالات علوم پزشکی و حوزه‌های وابسته در کشورهای عضو دفتر منطقه‌ای مدیریت شرقی در پایگاه اسکوپوس تهیه و تدوین شده است.

روش بررسی: پژوهش حاضر از نوع پیمایشی توصیفی بود که با رویکرد علم‌سنجی صورت گرفت. جامعه پژوهش را مجلات و مقالات علمی حوزه پزشکی نمایه‌شده در پایگاه اطلاعاتی اسکوپوس تشکیل می‌دادند. لذا تولیدات علمی و ۱۴۰ مجله علمی کشورهای عضو دفتر منطقه‌ای مدیریت شرقی، شناسایی و مورد ارزیابی قرار گرفتند.

یافته‌ها: بخش قابل توجهی از تولیدات علمی کشورهای عضو دفتر منطقه‌ای مدیریت شرقی، در حوزه پزشکی تولید و منتشر شده است؛ بطوری که موضوع مربوط به بیش از یک چهارم از کل تولیدات علمی این کشورها، حوزه پزشکی است. همچنین تعداد مجلات نمایه شده طی سال‌های مورد بررسی از ۱۷ مورد به ۱۲۷ رسیده است.

نتیجه‌گیری: تولید مجلات و مدارک علمی حوزه پزشکی کشورهای عضو دفتر منطقه‌ای مدیریت شرقی طی سال‌های مورد نظر، دارای رشد مثبتی بوده و در سال‌های اخیر جهش قابل توجهی داشته است. همزمان با افزایش تعداد مجلات علمی در این کشورها، تولیدات علمی آنها نیز افزایش یافته است.

واژه‌های کلیدی: مجلات علمی، مقالات علمی، حوزه پزشکی، پایگاه اطلاعاتی اسکوپوس، کشورهای عضو دفتر منطقه‌ای مدیریت شرقی

* نویسنده مسئول :

عارف ریاحی؛

دانشکده علوم انسانی و اجتماعی
دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران

Email :
Ariahi@ut.ac.ir

- دریافت مقاله : اردیبهشت ۱۳۹۴ پذیرش مقاله : مرداد ۱۳۹۴

مقدمه

علم پزشکی ارتباط تنگاتنگی با سلامت افراد جامعه دارد و متخصصان این حوزه در راستای افزایش سطح توانمندی و عملکرد خود نیازمند بهره‌مندی بیشتر از منابع اطلاعاتی گوناگون می‌باشند(۱). در حوزه‌های مختلف دانش بشری، انتشار نتایج دستاوردهای دانشمندان و متخصصان به

^۱ دانشیار گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران شمال، تهران، ایران
^۲ دانشجوی دکتری علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران، تهران، ایران
^۳ کارشناس ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران
^۴ استادیار گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشکده پیراپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی مازندران، ساری، ایران
^۵ استادیار علم اطلاعات و دانش‌شناسی، گروه آموزش عمومی، دانشگاه علوم پزشکی بابل، بابل، ایران

اطلاعات تخصصی و فنی عمل می‌کنند و در نظام پیچیده تبادلات علمی و فنی و تقسیم دانش تولید شده بین جوامع مختلف، نقش زیر بنایی دارند. به سبب این رسالت، انتشار آثار علمی خصوصاً در قالب مقالات و مجلات، از مهم‌ترین عواملی است که نهادهای متولی ارزیابی، در فرایندهای تحلیلی سطح تولید دانش، مورد استفاده قرار می‌دهند. بنابراین، در مسیر تحول و تطور نظام‌های علمی، دنیای امروز به نقطه‌ای رسیده است که در آن، دانش هر کشور، زبان و ابزار حضور در صحنه‌های بین‌المللی علم به شمار می‌رود که بدون آن، جامعه منزوی خواهد شد (۷). در نتیجه، همگام با روند رو به رشد تولیدات علمی در حوزه علوم پزشکی، سنجش و ارزیابی تولیدات علمی با استفاده از شاخص‌های پذیرفته شده بین‌المللی و فراهم کردن امکان مقایسه آن‌ها امری ضروری است (۸). از سوی دیگر، چاپ و نمایه‌شدن مقاله در یک مجله معتبر علمی، حکم و نشان کیفیت پژوهش محسوب می‌شود و نشان کیفیت در پژوهش را مطالعات استنادی مشخص می‌کند (۹). مطالعه استنادی، برپایه استنادات و شاخص‌هایی صورت می‌پذیرد. یکی از این شاخص‌ها، ضریب تأثیر و یا عامل تأثیر است که مهم‌ترین شاخص کیفی شناخته شده محسوب می‌شود (۱۰).

امروزه با استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی استنادی، امکان بررسی مقالات در حوزه‌های مختلف و تحلیل استنادات به مقالات دلخواه تسهیل شده است. یکی از پایگاه‌های استنادی مهم و معتبر در دنیا، پایگاه اطلاعاتی اسکوپوس است. این پایگاه در سال ۲۰۰۴ به بزرگترین پایگاه اطلاعاتی استنادی تبدیل شده است، و هم اکنون تعداد عناوین تحت پوشش آن، ۱۸۰۰۰ عنوان، از بیش از ۵۰۰۰ ناشر بین‌المللی با پوشش زمانی از سال ۱۹۶۰ تاکنون است (۱۱).

بهترین شیوه و در کمترین زمان، از مهم‌ترین مواردی هستند که به ارتقای سطح دانش در آن حوزه کمک می‌کند (۲). در حوزه سلامت نیز انتشار چنین نتایجی، علاوه بر ارتقای سطح دانش به ارتقای سطح سلامت آحاد جامعه کمک‌های شایانی می‌کند. از این رو، مجلات علمی محملی را برای انتشار نتایج اکتشافات و یافته‌های نوین علمی فراهم می‌آورند و با توجه به روز آمد بودن مقالات، نسبت به سایر محمل‌های اطلاعاتی از اهمیت بیشتری برخوردار هستند (۳).

از آنجایی که مجلات علمی، نمایانگر دستاوردهای جامعه علمی در ابعاد گسترده از نظر منطقه‌ای، ملی و جهانی می‌باشند، نموداری از حیات علمی هر جامعه و به ویژه جامعه علوم پزشکی محسوب می‌شوند (۴). اهمیت این نشریات به حدی است که امروزه وجود نشریات تخصصی در حیطه‌ی علوم پزشکی به منظور ارائه پژوهش‌های حوزه سلامت، شکل‌گیری و فعالیت انجمن‌های علمی و نیز تبادل نظر محققین با یکدیگر و جامعه ضروری است، زیرا تحولات و پیشرفت‌های حوزه‌ی پزشکی بسیار سریع است؛ به نحوی که تجربیات متخصصان نشان داده است که هر روز شیوه‌های جدیدی در امر تشخیص و درمان بیماری‌ها ابداع می‌شود (۵). بنابراین، روشی که برای درمان بیماری خاص امروزه مناسب تشخیص داده می‌شود، مدتی بعد کنار گذاشته خواهد شد. نکته دیگری که بسیار اهمیت دارد، دسترسی به موقع به اطلاعات صحیح و مرتبط است؛ به این دلیل که اغلب سوالات متخصصان این حوزه در حین کار و هنگام مواجه شدن با بیمار پیش می‌آید (۶).

از سوی دیگر، باید اشاره کرد که انتشارات علمی، به عنوان آئینه تمام‌نمای سطح دانش و

هدایت می‌شوند، نمایه‌سازی نمی‌شوند. همچنین نتایج این پژوهش مشخص کرد که انتشار یک مجله بدون رعایت استانداردهای انتشار مجله‌های علمی، موجب می‌شود تا آن مجله در پایگاه‌های اطلاعاتی خارجی نمایه‌سازی نشود (۱۵).

Mabe & Amin (۲۰۰۱) در پژوهشی خود، به مطالعه پویایی رشد نشریات علمی پرداختند. نتایج این مطالعه در پایگاه‌های آی.اس.آی، اولریخ و بنیاد ملی علوم آمریکا نشان می‌دهد که نشریات سالانه رشد ۳/۳ درصدی داشته‌اند که نشان دهنده نرخ رشد مجلات در پایین‌ترین حد است. این میزان باتوجه به شرایط سیاسی اجتماعی هر جامعه متفاوت است. این میزان رشد، نتیجه برون‌دادهای نظام خودسازمانی اطلاعات است که منعکس کننده رشد دانش تخصصی می‌باشد (۱۶).

Laakso و همکاران (۲۰۱۱) مطالعه‌ای با عنوان رشد انتشار مجلات دسترسی آزاد از سال ۱۹۹۳-۲۰۰۹ در پایگاه DOAJ انجام دادند. نتایج بدست آمده رشد بسیار سریع انتشار مجلات دسترسی آزاد را در طول ۱۹۹۳-۲۰۰۹ نشان می‌دهد که به طور کلی افزایش حجم سالانه در انتشار مجلات، ۳/۵ درصد است. در سال ۲۰۰۹، سهم مقالات کارشناسی شده نشریات دسترسی آزاد به ۷/۷ درصد رسیده است. به‌طور کلی، نتایج مطالعه مزبور، رشد سریع مجلات دسترسی آزاد را در طول ۱۵ سال گذشته نشان می‌دهد (۱۷).

Collazo-Reyes (۲۰۱۴) به بررسی رشد مجلات نمایه شده آمریکای لاتین و کارائیب در فاصله‌ی سال‌های ۲۰۰۶-۲۰۰۹ پرداخت و نشان داد که رشد بی سابقه مجلات و نشریات کشورهای مورد بررسی، بیش از آنکه تحت تاثیر تغییرات جامعه علمی این کشورها باشد، متأثر از سیاست‌های نمایه‌سازی

فرخ‌نیا (۱۳۹۰) در پژوهش خود با عنوان "بررسی مقالات پزشکی انگلیسی نمایه شده در چند پایگاه اطلاعاتی" نشان داد که تنها ۲۰ درصد از نشریات علمی معتبر حوزه پزشکی ایرانی در پایگاه‌های اطلاعاتی علمی معتبر نمایه شده‌اند و هر ساله تعداد مجلات نمایه شده در پایگاه‌های علمی معتبر در حال افزایش است (۱۲). علیخانی و کرمی (۱۳۸۷) نیز اعلام کردند که بیشترین و با کیفیت‌ترین نشریات علمی دنیا، مربوط به کشورهای توسعه یافته و صنعتی جهان است. همچنین، بجز ۶۷ کشور، سایر کشورهای دنیا که تمامی آنها جزو کشورهای در حال توسعه به حساب می‌آیند، فاقد نشریه‌ای علمی در پایگاه‌های آی.اس.آی و اسکوپوس هستند. سهم نشریات جمهوری اسلامی ایران در مقایسه با کشورهای منطقه، و نیز کشورهای افریقایی، به مراتب بهتر و مطلوب‌تر است (۱۳). نوروزی و عبدخدا (۱۳۹۰) در پژوهشی به بررسی میزان تولیدات علمی حوزه پزشکی بر مبنای مدارک نمایه شده از مجلات علمی در فاصله سال‌های ۲۰۰۵-۲۰۰۹ در پایگاه‌های آی.اس.آی و اسکوپوس پرداختند. نتایج نشان داد، نمایانی مجلات حوزه علوم پزشکی کشور در پایگاه‌های مورد بررسی در سطح مطلوبی قرار ندارد. در هر دو پایگاه، کمتر از ۵۰ درصد مجلات نمایه شده‌اند، و همچنین نتایج نشان داد در فاصله سال‌های مورد بررسی تولیدات علمی حوزه پزشکی کشور در حال رشد است (۱۴).

در پژوهش عبدخدا و همکاران (۱۳۹۰) که به بررسی مشکلات مجله‌های ایرانی، و دلایل فقدان نمایه‌سازی آنها توسط پایگاه‌های اطلاعاتی خارجی پرداخته است، نتایج نشان داد یکی از دلایل این امر، عدم پخش این نشریات در سطح جهان است، زیرا چکیده مقاله‌های منتشر شده در مجله‌های ایرانی در پایگاه‌های اطلاعاتی که اغلب توسط آمریکا و انگلیس

پایگاه‌های اطلاعاتی ISI است. همچنین، نتایج مطالعه آنها نشان داد که تعداد مجلات نمایه شده در طی ۴ سال مورد بررسی، ۳۶۰ درصد رشد داشته است (۱۸). Edger & Willinsky در پژوهشی به بررسی مجلات علمی با استفاده از نظام‌های دسترسی آزاد پرداخته‌اند که نتایج نشان داد، گسترش نظام‌های دسترسی آزاد می‌تواند در رشد انتشار مجلات نقش مؤثری داشته باشد؛ به طوری که تعداد نشریات آنلاین از یک عنوان در سال‌های ۱۹۰۰-۱۸۷۲ به ۷۰۴ عنوان در سال‌های ۲۰۰۴-۲۰۰۱ رسیده است (۱۹).

در همین زمینه، با جستجویی که در پایگاه‌های اطلاعاتی داخلی و خارجی برای شناسایی پژوهش‌های مرتبط با این پژوهش صورت گرفت، مشخص گردید که تاکنون مطالعات معدودی پیرامون میزان رشد مجلات کشورهای در حال توسعه برای رشته‌های خاص موضوعی یا نواحی جغرافیایی انجام گرفته است و اکثر پژوهش‌های صورت گرفته منحصرأ به بررسی کمی و کیفی مقالات منتشر شده پرداخته‌اند. بنابراین، ضرورت مطالعه مستقل در مورد مجلات حوزه پزشکی جمهوری اسلامی ایران و کشورهای عضو دفتر منطقه‌ای مدیریتانه شرقی که دارای مشترکات فرهنگی، مذهبی و تاریخی زیادی هستند و وضعیت نظام سلامت تقریباً یکسانی دارند، به طور کامل محسوس می‌شود. بر این اساس، پژوهش حاضر به تعیین رشد کمی و کیفی مجلات و مقالات علوم پزشکی و حوزه‌های وابسته در کشورهای عضو دفتر منطقه‌ای مدیریتانه شرقی در پایگاه اسکوپوس پرداخته است.

روش بررسی

پژوهش حاضر، از نوع پیمایشی توصیفی بود که

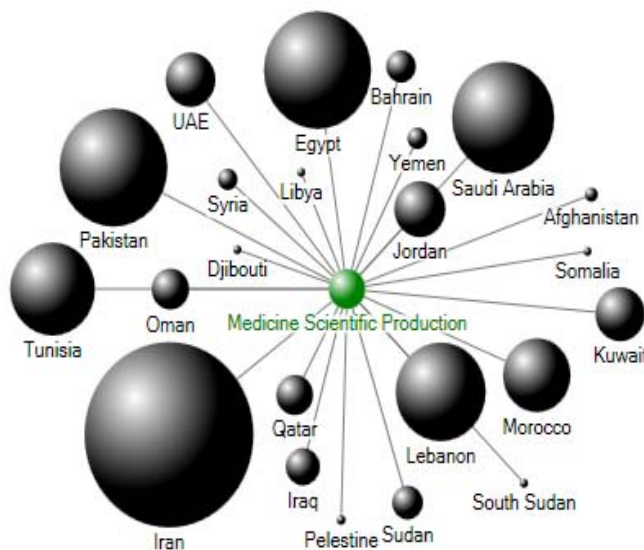
با رویکرد علم‌سنجی صورت گرفت. برای گردآوری اطلاعات در رابطه با تولیدات علمی کشورهای مورد بررسی و نیز تولیدات علمی آنها در حوزه پزشکی، در پایگاه اطلاعاتی اسکوپوس، با محدود کردن سال انتشار (۲۰۰۲-۲۰۱۲)، و انتخاب حوزه موضوعی Medicine، و انتخاب هر یک از ۲۳ کشور عضو دفتر منطقه‌ای مدیریتانه شرقی شامل افغانستان، بحرین، جیبوتی، مصر، ایران، عراق، اردن، کویت، لبنان، لیبی، مراکش، پاکستان، فلسطین، قطر، عربستان سعودی، سومالی، سودان، سودان جنوبی، سوریه، تونس، امارات متحده عربی، عمان و یمن، میزان تولیدات علمی آنها مورد جستجو و بازایی قرار گرفته شد. همچنین تولیدات علمی این کشورها به طور نظام‌مند در شاخه‌های مختلف حوزه پزشکی مورد بررسی قرار گرفت و شناسایی شدند. برای بدست آوردن اطلاعات مربوط به مجلات و نشریات علمی و نیز وضعیت کیفی آنها از پایگاه <http://www.scimagojr.com> استفاده شد. علاوه بر این، با مراجعه مستقیم به وبسایت مجلات، زبان آنها شناسایی و ضریب تاثیر و میزان استناد به مقالات مجلات به دست آمد. همچنین، برای تجزیه و تحلیل اطلاعات از نرم‌افزار Excel و برای ترسیم گرافها از نرم‌افزار NodeXL استفاده شد.

یافته‌ها

نتایج بدست آمده در خصوص میزان تولیدات علمی کشورهای عضو دفتر منطقه‌ای مدیریتانه شرقی در جدول ۱ و شکل ۱ نشان داده شده است.

جدول ۱: نسبت تولیدات علمی حوزه پزشکی به کل تولیدات علمی کشورهای EMRO

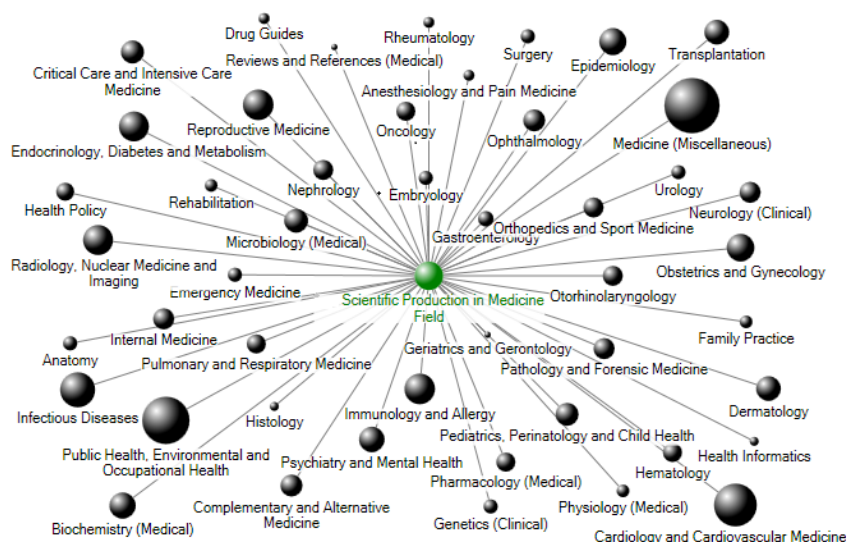
نام کشور	کل تولیدات علمی	تولیدات علمی حوزه پزشکی	نام کشور	کل تولیدات علمی	تولیدات علمی حوزه پزشکی
اردن	۲۰۸۱۳	۳۹۱۶	عراق	۵۷۳۵	۱۷۴۷
افغانستان	۵۳۶	۲۵۸	عربستان سعودی	۵۳۱۳۱	۱۵۶۲۶
امارات متحده عربی	۱۸۴۸۱	۳۷۰۲	عمان	۷۸۷۶	۲۰۹۳
ایران	۲۰۳۳۵۱	۴۲۳۶۴	فلسطین	۳۳۹	۱۲۱
بحرین	۳۰۰۱	۱۳۲۰	قطر	۵۹۲۷	۲۰۲۶
پاکستان	۵۶۴۳۳	۱۷۴۳۶	کویت	۱۱۹۶۳	۳۶۶۸
تونس	۳۶۷۲۴	۱۰۷۸۲	لبنان	۲۱۹۸۱	۱۲۱۱۴
جیبوتی	۱۳۱	۷۹	لیبی	۱۱۰۹۳۹	۷۰۸
سودان	۳۶۹۷	۱۴۳۲	مراکش	۲۳۸۵۴	۶۷۸۸
سودان جنوبی	۴۰	۲۹	مصر	۸۱۸۲۱	۱۷۱۹۹
سوریه	۳۵۵۹	۵۷۸	یمن	۱۶۳۹	۵۹۸
سومالی	۸۹	۴۴	کشورهای EMRO	۵۷۳۰۶۷	۱۴۴۶۲۸

شکل ۱: تولیدات علمی حوزه پزشکی کشورهای EMRO در پایگاه اطلاعاتی اسکوپوس طی سال‌های ۲۰۰۲-۲۰۱۲

متخصصان و پژوهشگران کشورهای عضو در حوزه‌های پزشکی عمومی، بهداشت عمومی، بهداشت محیط، بهداشت حرفه‌ای، و پزشکی قلب و عروق است.

در شکل ۲، تولیدات علمی حوزه پزشکی کشورهای EMRO بر حسب حوزه‌های موضوعی تخصصی قابل مشاهده است. در همین زمینه باید اشاره کرد که بیشترین میزان تولیدات علمی

شکل ۲: تولیدات علمی پژوهشگران کشورهای عضو دفتر مدیترانه شرقی به تفکیک حوزه‌های تخصصی

در رابطه با مجلات و نشریات علمی نمایه شده باید اذعان کرد که ایران با تولید و انتشار ۶۳ عنوان مجله در سال ۲۰۱۲، بیشترین میزان مجلات نمایه شده حوزه پزشکی کشورهای عضو قابل مشاهده است.

اختصاص داده است. در جدول ۲، روند تولید و انتشار مجلات علمی نمایه شده حوزه پزشکی کشورهای عضو قابل مشاهده است.

جدول ۲: تعداد مجلات و نشریات علمی نمایه شده هر یک از کشورهای مورد بررسی طی سال‌های ۲۰۰۲-۲۰۱۲

نام کشور	۲۰۰۲	۲۰۰۳	۲۰۰۴	۲۰۰۵	۲۰۰۶	۲۰۰۷	۲۰۰۸	۲۰۰۹	۲۰۱۰	۲۰۱۱	۲۰۱۲
ایران	۴	۴	۶	۱۲	۱۵	۲۱	۲۸	۳۸	۵۳	۶۷	۶۳
پاکستان	۶	۶	۶	۹	۱۲	۱۳	۱۶	۲۱	۲۴	۲۷	۲۵
مصر	۱	۲	۳	۵	۵	۵	۵	۸	۱۳	۱۳	۱۹
امارات	-	-	-	-	-	-	۲	۳	۳	۵	۵
عربستان	۱	۱	۱	۱	۳	۳	۴	۵	۵	۵	۴
لبنان	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲
عمان	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۲	۲
بحرین	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
تونس	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
اردن	-	-	-	-	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
کویت	-	-	-	-	-	۱	۱	۱	۱	۱	۱

عراق	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۱
مراکش	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۱
سودان	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۱
قطر	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	-
هشت کشور	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
مجموع	۱۷	۱۸	۲۱	۳۲	۴۱	۴۹	۶۴	۸۴	۱۰۷	۱۲۹	۱۲۷

مجله *Current Aging Science*، متعلق به کشور امارات متحده عربی، بهترین جایگاه را در میان مجلات کشورهای عضو دفتر مدیریت شرقی در اختیار داشته و در میان ۵۴۷۵ مجله مذکور، رتبه ۱۰۲۳ را کسب کرده است.

در رابطه با زبان مجلات و نشریات علمی حوزه پزشکی منتشر شده توسط کشورهای دفتر مدیریت شرقی، تنها چکیده تمام مقالات و مدارک علمی به زبان انگلیسی منتشر شده است و زبان اصلی مقالات برخی از آنها غیر انگلیسی می‌باشد. علاوه بر این، یک مجله به زبان فرانسوی، شش مجله به زبان عربی و ۱۲ مجله به زبان فارسی منتشر می‌شوند.

برای بررسی وضعیت کیفی مجلات و نشریات علمی منتشر شده از سه شاخص "هرش"، "ضریب تاثیر" و "میزان استناد به مقالات مجلات" استفاده شده است. در رابطه با شاخص هرش مجلات و نشریات کشورهای مورد بررسی، باید اشاره داشت که از میان ۱۴۰ مجله علمی منتشر شده طی سال‌های ۲۰۰۲-۲۰۱۲، نشریه *Saudi Medical Journal* متعلق به کشور عربستان سعودی، بالاترین میزان *h-Index* برابر ۲۷ را داشته است. نشریه پاکستانی *JPMA* یا *The Journal of the Pakistan Medical Association* و نشریه ایرانی *Archives of Iranian Medicine* نیز بترتیب با *h-Index* برابر ۲۳ و ۲۰ در رتبه‌های بعدی

نتایج بدست آمده از جدول ۲ نشان می‌دهد که تعداد مجلات علمی حوزه پزشکی نمایه شده در پایگاه اطلاعاتی اسکوپوس، ۷۵۰ درصد رشد داشته و از ۱۷ مورد در سال ۲۰۰۲، به ۱۲۷ مورد در سال ۲۰۱۲ رسیده است. تعداد کشورهای منتشر کننده مجلات علمی حوزه پزشکی نیز از ۸ مورد در سال ۲۰۰۲، به ۱۴ مورد در سال ۲۰۱۲ رسیده است. همچنین می‌توان بیان داشت که طی دوره مورد بررسی از ۲۳ کشور عضو، ۱۵ کشور دارای حداقل یک مجله علمی معتبر در حوزه پزشکی در پایگاه اطلاعاتی اسکوپوس بودند و هشت کشور افغانستان، جیبوتی، سودان جنوبی، سوریه، سومالی، فلسطین، لیبی و یمن هیچ مجله نمایه شده‌ای نداشتند. در خصوص مجلات حوزه پزشکی کشور ایران نیز باید اضافه کرد که مجله *Acta Medica Iranica* نخستین و قدیمی‌ترین مجله ایرانی نمایه شده در پایگاه اطلاعاتی اسکوپوس است که مقالات آن از سال ۱۹۵۶ در پایگاه فوق به ثبت رسیده است.

علاوه بر این، مجموع مجلات نمایه شده حوزه پزشکی در پایگاه اطلاعاتی اسکوپوس طی سال‌های ۲۰۰۲-۲۰۱۲، ۵۴۷۵ مورد است، و کشورهای *EMRO* با در اختیار داشتن ۱۴۰ عنوان، ۲/۵۵ درصد از کل نشریات علمی حوزه مورد بررسی را منتشر کرده‌اند. همچنین از میان کل مجلات و نشریات نمایه شده حوزه پزشکی در پایگاه اطلاعاتی اسکوپوس،

مدیرانه شرقی بر حسب شاخص هرش قابل مشاهده‌اند.

قرار داشته‌اند. در جدول ۳، وضعیت کیفی مجلات و نشریات حوزه پزشکی کشورهای عضو دفتر

جدول ۳: وضعیت اچ ایندکس مجلات و نشریات کشورهای عضو دفتر مدیرانه شرقی

شاخص هرش	۰-۱	۲-۵	۶-۹	۱۰-۲۰	بالتر از ۲۰
تعداد مجله	۲۷	۶۸	۲۴	۱۸	۳

حوزه پزشکی کشور مصر نیز به طور میانگین ۰/۶۶ استناد دریافت کرده‌اند، و این مورد برای مجلات منتشر شده جمهوری اسلامی ایران برابر ۰/۳۹ است. هم چنین، مقالات منتشر شده در مجله Current Aging Science، بالاترین میزان استنادات را در طول دوره مورد بررسی، دریافت کرده است و هر مقاله به طور متوسط ۲/۷۱ استناد را به خود اختصاص داده است. در جدول ۴، میانگین استناد به مقالات منتشر شده در مجلات حوزه پزشکی هر یک از کشورهای EMRO، قابل مشاهده است.

در رابطه با وضعیت میزان استناد به مقالات مجلات و نشریات منتشر شده توسط کشورهای EMRO طی سال‌های مورد بررسی، باید اشاره کرد که میانگین استناد به هر مقاله منتشر شده در مجلات ۲۳ کشور عضو، برابر ۰/۴۵ است. در این زمینه باید اشاره کرد که مجلات و نشریات منتشر شده توسط کشور امارات، بالاترین میزان استناد را در مقایسه با سایر کشورهای عضو دفتر مدیرانه شرقی داشته‌اند، و به طور متوسط، به هر مقاله منتشر شده ۱/۲۶ استناد صورت گرفته است. مقالات منتشر شده در مجلات

جدول ۴: میانگین استناد به مقالات حوزه پزشکی منتشر شده در کشورهای عضو دفتر مدیرانه شرقی

نام کشور	میانگین استناد به مقالات	نام کشور	میانگین استناد به مقالات	نام کشور	میانگین استناد به مقالات
امارات	۱/۲۶	لبنان	۰/۳۹	مراکش	۰/۱۰
مصر	۰/۶۶	سودان	۰/۳۸	اردن	۰/۰۲
عمان	۰/۵۸	تونس	۰/۳۱	عراق	۰/۰۲
عربستان	۰/۴۸	بحرین	۰/۱۰	کشورهای	
ایران	۰/۳۹	کویت	۰/۱۰	EMRO	۰/۴۵

قابل توجهی از مجلات نمایه شده (۹۰/۷ درصد)، دارای مقالاتی بودند که حداقل برای یک بار مورد استناد قرار گرفته‌اند.

در رابطه با میزان استناد به مقالات منتشر شده در مجلات و نشریات علمی کشورهای EMRO باید اضافه کرد که از سال ۲۰۰۲ میزان استناد به مقالات منتشر شده به طور سالیانه رشد داشته است، و بخش

بحث

می‌باشد (۲۰). این امر در رابطه با بسیاری از کشورهای مورد مطالعه از جمله افغانستان، بحرین، پاکستان، سودان، سودان جنوبی، سوریه، سومالی، عراق، فلسطین، لبنان، لیبی، مصر و یمن که در چند دهه اخیر، با مشکلات سیاسی، امنیتی و بویژه جنگ و درگیری همراه بوده‌اند نیز صادق است، و یکی از مهمترین دلایل فقدان رشد علمی این کشورها را که برخی از آنها دارای منابع عظیم نفت و انرژی هستند، و از جمله ثروتمندترین کشورهای دنیا به شمار می‌آیند، شامل می‌شود.

یافته‌های پژوهش حاضر در رابطه با حوزه‌های موضوعی مقالات منتشر شده نشان داد که بیشترین تعداد مدارک و مقالات علمی پژوهشگران کشورهای EMRO در حوزه‌های پزشکی عمومی، بهداشت عمومی، بهداشت محیط، و نیز پزشکی قلب و عروق تولید و منتشر شده است، و کمترین تولیدات علمی در حوزه‌های جنین‌شناسی (تنها ۴ مدرک علمی)، طب سالمندی (۲۲ مدرک) و بافت‌شناسی (۲۶ مدرک) می‌باشد. در این رابطه، بخش قابل توجهی از تولیدات حوزه پزشکی در جهان، در حوزه‌ی پزشکی عمومی تهیه و تولید می‌شود. همچنین حوزه‌های جنین‌شناسی، طب سالمندی و بافت‌شناسی نیز از حوزه‌هایی به حساب می‌آیند که کمترین میزان تولیدات علمی در آنها منتشر می‌شود، و یکی از دلایل پایین بودن تولیدات علمی کشورهای مورد بررسی در این سه حوزه را می‌توان پایین بودن سطح تولیدات علمی جهانی دانست. همچنین تعداد کم مجلات علمی در برخی حوزه‌های علم پزشکی، از جمله مجلات تخصصی جنین‌شناسی و طب سالمندی، در مقایسه با سایر حوزه‌های علوم پزشکی، می‌تواند دلیل دیگری بر پایین بودن تولیدات و مقالات علمی این حوزه باشد.

یافته‌های بدست آمده از پژوهش حاضر نشان داد که بخش قابل توجهی از تولیدات علمی کشورهای عضو دفتر مدیریتانه شرقی در حوزه پزشکی و رشته‌های تخصصی علم پزشکی تولید و نمایه شده‌اند و در برخی از کشورها، نظیر سودان جنوبی و لبنان، این میزان به ترتیب برابر ۷۲ و ۵۵ درصد است که نشان دهنده رشد و توسعه حوزه پزشکی و توجه به اهمیت نگارش و تولید آثار علمی در کشورهای مورد بررسی می‌باشد. در برخی از کشورها، از جمله سوریه و اردن نیز این میزان در پایین‌ترین سطح خود قرار دارد و به ترتیب ۱۶ و ۱۹ درصد گزارش شده است. در رابطه با تولیدات علمی جمهوری اسلامی ایران در حوزه پزشکی، باید اشاره کرد که پژوهشگران و متخصصان ایرانی طی سال‌های مورد بررسی، حدود ۳۰ درصد از کل تولیدات کشورهای EMRO را به خود اختصاص داده‌اند. نکته قابل توجه اینکه، تولیدات علمی حوزه پزشکی پژوهشگران ایرانی تقریباً ۴۳ برابر رشد داشته است، و از ۲۱۲ مورد در سال ۲۰۰۲، به ۹۰۹۵ تعداد در سال ۲۰۱۲ رسیده است. در رابطه با جهش علمی جمهوری اسلامی ایران طی سال‌های مورد بررسی، باید اشاره داشت که نتایج بدست آمده از پژوهش‌های پیشین از جمله مطالعه Osareh & Wilson در سال ۲۰۰۰ نشان داد که خاتمه جنگ عراق علیه ایران، موقعیت اقتصادی بهتر، ایجاد تغییرات راهبردی در سیاستگذاری‌های دولت‌ها، مانند افزایش بودجه‌های تحقیقاتی، انجام تغییرات اساسی علمی، مانند افزایش مجلات علمی در سطح ملی و بین‌المللی، و نیز بازگشت تعداد زیادی از دانشجویان بورسیه خارج پس از پایان تحصیلات به کشور، از مهم‌ترین دلایل رشد و توسعه علمی کشور در سال‌های اخیر

علمی در پایگاه‌های اطلاعاتی منتخب ندارند (۱۳). این نتایج با یافته‌های بدست آمده از پژوهش حاضر که ۳۵ درصد از کشورهای مورد بررسی هیچ مجله‌ی نمایه شده‌ای در حوزه پزشکی نداشته‌اند، هم سو و هم راستا است.

همچنین نتایج بدست آمده از پژوهش حاضر نشان داد که جمهوری اسلامی ایران جایگاه ویژه و ممتازی در تولید علم و مدیریت و انتشار مجلات علمی حوزه پزشکی در میان کشورهای مورد بررسی داشته است و با تولید نیمی از مجلات و نشریات علمی، یکی از قدرت‌های نوظهور حوزه پزشکی دنیا محسوب می‌شود، و بدون شک قطب اصلی حوزه پزشکی در میان کشورهای عضو دفتر مدیترانه شرقی به شمار می‌رود (۲۲). نتایج بدست آمده از پژوهش فرخ‌نیا نیز نشان داد که روند نمایه‌سازی مقالات و مجلات علمی ایران در پایگاه‌های اطلاعاتی علمی منتخب در حال افزایش است (۱۲). در رابطه با کشور امارات نیز باید اشاره کرد که این کشور تا سال ۲۰۰۷ هیچ مجله نمایه شده‌ای نداشته است، اما در طی سالیان اخیر، رشد چشمگیری در کمیت و کیفیت مجلات و مقالات حوزه پزشکی بدست آورده است. از مهم ترین دلایل رشد کشورهای عربی حوزه خلیج فارس را می‌توان "تاسیس دانشگاه‌های امریکایی"، "استفاده از اعضای هیات علمی اروپایی و آمریکایی"، و "ایجاد بیمارستان‌ها و مراکز درمانی" در این کشورها دانست. همچنین از ۱۵ سردبیر مجلات علمی پزشکی کشورهای امارات، عربستان، عمان، بحرین، قطر و لبنان، ۹ سردبیر غیر عرب و غالباً از کشورهای اروپایی هستند، و با مراجعه به وب‌سایت این مجلات نیز مشخص شده است که بخش قابل توجهی از اعضای هیات تحریریه این مجلات، متخصصانی از کشورهای اروپایی، امریکایی و حتی آسیای جنوب

مقایسه حوزه‌های موضوعی مقالات علمی تولید شده پژوهشگران و حوزه‌های موضوعی مجلات علمی کشورهای EMRO نشان می‌دهد که رابطه نزدیکی میان حوزه‌های موضوعی مقالات و مدارک علمی تولید شده با حوزه‌های تخصصی تحت پوشش مجلات علمی وجود دارد، و می‌توان اینگونه استنتاج کرد، بخش قابل توجهی از تولیدات علمی پژوهشگران کشورهای مورد بررسی، در مجلات خود کشورها منتشر شده است. همچنین، بررسی‌های صورت گرفته در رابطه با مجلات نمایه شده در سال ۲۰۱۲ نشان داد که حدود ۸۳ درصد از ملیت نویسندگان مقالات با کشوری که مجله فوق را منتشر می‌کند، یکسان است.

نتایج بدست آمده از پژوهش در رابطه با رشد مجلات و نشریات علمی حوزه پزشکی نمایه شده در پایگاه اطلاعاتی اسکوپوس طی سال‌های ۲۰۰۲-۲۰۱۲، نشان داد که این تعداد از ۱۷ مورد در سال ۲۰۰۲ به ۱۲۷ مورد در سال ۲۰۱۲ رسیده است و در واقع ۷/۵ برابر شده است؛ هر چند که تعداد عناوین مجلات منتشر شده طی سال‌های مورد بررسی ۱۴۰ عنوان بوده است. لذا می‌توان اینگونه استنتاج کرد که توجه سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان علمی حوزه سلامت در کشورهای مورد بررسی، از مهم ترین عوامل رشد تعداد مجلات علمی نمایه شده در این بزرگترین پایگاه اطلاعاتی علمی جهان است. در این رابطه می‌توان اضافه کرد که رویکرد و خط مشی‌های نمایه‌سازی پایگاه‌های اطلاعاتی علمی در افزایش مجلات علمی بی تاثیر نیست (۲۱). علاوه بر این، یافته‌های علیخانی و کرمی نیز نشان داد که بخش قابل توجهی از مجلات و مقالات علمی دنیا توسط کشورهای توسعه یافته منتشر و سازماندهی می‌شوند، و بیش از دو سوم کشورهای در حال توسعه مجله‌ای

شرقی هستند.

۱۱۹ مجله (۸۵ درصد) از نشریات، h-index کمتر از ۱۰ داشته‌اند و تنها ۳ مجله h-index بالاتر از ۲۰ دارند. نتایج بدست آمده از پژوهش عبدخدا نیز نشان داد که برخلاف افزایش کمی تولیدات علمی پژوهشگران کشورهای حوزه خاورمیانه، وضعیت کیفی مجلات و مقالات آنها در سطح بسیار پایینی قرار دارد و با نتایج بدست آمده از پژوهش حاضر همسو و همراستا می‌باشد. نتایج بدست آمده از وضعیت کیفی مجلات با توجه به میزان استنادات دریافتی مقالات آنها نیز نشان داده است که به طور متوسط، هر مدرک تولید شده تنها ۰/۴۵ استناد دریافت کرده است. بهترین مجله ایرانی نشریه Iranian Journal of Kidney Diseases با میانگین ۱/۲۷ استناد به هر مقاله محسوب می‌شود. هم چنین، باید اشاره کرد که میزان استناد به مقالات منتشر شده در ۱۴۰ مجله منتشر شده در کشورهای عضو دفتر مدیریتانه شرقی، دارای رشد سالیانه هستند و بخش قابل توجهی از مجلات فوق هر سال، ضریب تاثیر بالاتری، هرچند بسیار اندک، نسبت به سال قبل داشته‌اند.

نتیجه‌گیری

تولید مجلات و مدارک علمی حوزه پزشکی کشورهای عضو دفتر منطقه‌ای مدیریتانه شرقی طی سال‌های مورد بررسی در پایگاه اطلاعاتی اسکوپوس دارای رشد مثبتی هستند و در سال‌های پایانی جهش قابل توجهی داشته‌اند. در میان این کشورها، جمهوری اسلامی ایران وضعیت به مراتب بهتری نسبت به سایر کشورهای منطقه داشته است. افزایش کمی و کیفی تولید علم و دانش در تمامی حوزه‌های دانش بشری، بویژه حوزه پزشکی، و استفاده و کاربرد آن در جامعه، متضمن افزایش مشارکت کشورهای

نتایج بدست آمده در خصوص زبان مجلات علمی نشان داد که چکیده تمامی مقالات به زبان انگلیسی در پایگاه اطلاعاتی اسکوپوس نمایه شده است، و بخش قابل توجهی از مجلات علمی به زبان انگلیسی منتشر می‌شوند. گزارشات پایگاه‌های اطلاعاتی علمی، از جمله گزارشات سالیانه وب آو ساینس، و گزارشات پایگاه اطلاعاتی اسکوپوس نیز به رشد مجلات غیر انگلیسی و نمایه شدن آنها اشاره دارند (۱۱). علاوه بر این، می‌توان چنین استنتاج کرد که انگلیسی بودن زبان پایگاه‌های اطلاعات علمی معتبر و همچنین مجلات علمی و تخصصی و به طور کلی زبان علم، یکی از بزرگترین موانع و چالش‌های کشورهای غیر انگلیسی زبان و کشورهای مورد مطالعه بویژه جمهوری اسلامی ایران در تولید اطلاعات علمی و پیوستن این کشورها به شبکه‌های علمی بین‌المللی می‌باشد.

یافته‌ها در خصوص وضعیت کیفی مجلات و نشریات نمایه شده با توجه به سه شاخص "هرش"، "میزان استناد به مقالات" و "شاخص SJR" نشان داده است که در مقایسه با سایر مجلات علمی نمایه شده در پایگاه اسکوپوس، مجلات کشورهای عضو دفتر مدیریتانه شرقی وضعیت مطلوبی نداشته و در سطح ضعیفی قرار دارند. از میان ۲۰ درصد از مجلات منتخب حوزه پزشکی، تنها یک مجله از میان کشورهای EMRO به لحاظ تمامی شاخص‌های کیفی شرایط قرارگیری را در میان مجلات برتر داشته است و برخی از مجلات ایرانی از میان ۵۴۷۵ مجله حوزه پزشکی، در رتبه‌های ۵۴۴۴ و ۵۴۱۸ قرار دارند.

در خصوص وضعیت کیفی مجلات و نشریات حوزه پزشکی کشورهای عضو دفتر مدیریتانه شرقی با توجه به شاخص h.index آنها، باید بیان داشت که

بین‌المللی علم در دنیای امروزی که همان زبان انگلیسی است، استفاده شود. علاوه بر این، سازمان جهانی بهداشت و دفتر مربوطه نیز با رویکرد حمایت مدارانه باید به پشتیبانی مجلات فوق‌پیردازند و سعی کنند تا وبگاهی مشترک برای مجلات و نشریات کشورهای مورد بررسی ایجاد نمایند. همکاری علمی که یکی از مهمترین دست‌آوردهای کشورهای توسعه‌یافته و صنعتی در عصر امروزی می‌باشد، به عنوان یکی از راهکارهای توسعه علمی حوزه پزشکی در کشورهای دفتر منطقه‌ای مدیریت شرقی به کار گرفته شود و از ظرفیت‌های کشورهای، با توجه به تخصص و نقطه قوت هر کشوری، به نحو موثر استفاده گردد.

مورد بررسی و رسیدن به جایگاه علمی شایسته آنها است. در واقع باید بیان داشت که سیاست‌گذاران علمی و برنامه‌ریزان حوزه سلامت کشورهای مورد بررسی، می‌توانند با الگوبرداری از برنامه‌ها و خط‌مشی‌های دفتر منطقه‌ای مدیریت شرقی سازمان بهداشت جهانی و با تدوین برنامه‌های راهبردی در کشور خود، گام‌های بزرگی در این خصوص بردارند. لذا پیشنهاد می‌شود که سازمان‌ها و مراکز مرتبط با علم و فناوری، بویژه در حوزه پزشکی، در هر کشور با مرکزیت دفتر منطقه‌ای مدیریت شرقی، به استانداردهای مجلات و نشریات علمی با توجه به الگوهای جهانی اقدام نمایند. هم‌چنین، برای رویت‌پذیری و پیوستن مجلات و نشریات به پایگاه‌های اطلاعات علمی، سعی شود از زبان

منابع

1. Kiely R. Medical information on the internet: A guide for health professionals. London: Churchill Livingstone; 2003: 84.
2. Salager-Meyer F. Scientific publishing in developing countries: Challenges for the future. Journal of English for Academic Purposes 2008; 7(2): 121-32.
3. Ofori Adjei D, Antes G, Tharyan P, Slade E & Tamber PS. Have online international medical journals made local journals obsolete? PLoS Med 2006; 3(8): 359.
4. Zare B. Evaluation of the characteristics and issues on production, publication and studying of scientific journals in Iran. Nemayeh Pajuhesh 2006; 16(1): 74-93[Article in Persian].
5. Kiani M & Mansurian Y. Using qualitative research to analyze the pattern of health experts of medical images. Available at: http://jha.iums.ac.ir/files/site1/user_files_2e7092/kiani-A-10-1044-3-ec37f48.pdf. 2014.
6. Ely JW, Osherooff JA, Ebell MH, Bergus GR, Levy BT, Chambliss ML, et al. Analysis of questions asked by family doctors regarding patient care. British Medical Journal 1999; 319(7206): 358-61.
7. Salehi K & Rahimi H. Magazines explain the evaluation process at the institute for scientific information. Fasnameh Ketab 2006; 17(66): 141-60[Article in Persian].
8. Mohseni M. Evaluation of the characteristics and issues of Iranian scientific journals. Rahyaft 2000; 1(23): 55-93[Article in Persian].

9. Basu A. Does a country's scientific productivity depend critically on the number of country journals indexed? *Scientometrics* 2010; 82(3): 507-16.
10. Saboury AA. Application of journal impact factor in ISI journals ranking. *Rahyft* 2004; 1(30): 72-8[Article in Persian].
11. Scopus. Content coverage guide. Available at: http://www.elsevier.com/_data/assets/pdf_file/0007/69451/sc_content-coverage-guide_july-2014.pdf. 2014.
12. Farrokhnia M. The survey of Iranian english medical journals in some databases. *Information Sciences & Technology* 2011; 26(4): 1068-88[Article in Persian].
13. Alikhani R & Karami N. Study of international distribution of indexed journal in ISI database. *Information Seeking & Information Science* 2007; 2(8): 44-52[Article in Persian].
14. Noruzi A & Abdekhoda H. How to get Iranian journals better indexed by foreign databases? *Health Information Management* 2011; 8(4): 554-65[Article in Persian].
15. Abdekhoda H, Ghazi Mirsaeed SJ & Nourzi AR. Evaluation of scientific production of Iranian medical domain based on the document indexed from scientific journals in chosen databases, between 2005-2009. *Payavard Salamat* 2010; 4(1-2): 18-30[Article in Persian].
16. Mabe M & Amin M. Growth dynamics of scholarly and scientific journals. *Scientometrics* 2001; 51(1): 147-62.
17. Laakso M, Welling P, Bukvova H, Nyman L, Björk BC & Hedlund T. The development of open access journal publishing from 1993 to 2009. *PLoS ONE* 2011; 6(6): 20961.
18. Collazo Reyes F. Growth of the number of indexed journals of latin America and the caribbean: The effect on the impact of each country. *Scientometrics* 2014; 98(1): 197-209.
19. Edger BD & Willinsky J. A survey of the scholarly journals using open journal systems. *Scholarly and research communication*. Available at: <http://pkp.sfu.ca/files/OJS%20Journal%20Survey.pdf>. 2014.
20. Osareh F & Wilson CS. A comparison of Iranian scientific publication in the science citation index: 1985-1989 and 1990-1994. *Scientometrics* 2000; 48(3): 427-42.
21. Yousefy A & Malekhamdi P. A survey of scientific production and collaboration rate among of medical library and information sciences in ISI, Scopus and Pubmed databases during 2001-2010. *Journal of Educational and Health Promotion* 2013, 2(1): 47-53.
22. Liang L, Rousseau R & Zhong Z. Non-english journals and papers in physics and chemistry: Bias in citations? *Scientometrics* 2013; 95(1): 333-50.

A Comparative Study Of Medical Journals And Articles Growth In Eastern Mediterranean Regional Office Member Countries

Abazari Zahra¹ (Ph.D) - Riahi Aref² (MSc.) - Sohbatih Fariba³ (MSc.)
Siamian Hasan⁴ (Ph.D) - Yamin Firoz Mousa⁵ (Ph.D)

1 Associated Professor, Knowledge and Information Science Department, School of Human Sciences, Islamic Azad University, North of Tehran Branch, Tehran, Iran

2 Ph.D Student in Knowledge and Information Science, School of Human & Social Sciences, Islamic Azad University, Science and Research Branch, Tehran, Iran

3 Master of Sciences in Knowledge and Information Science, School of Psychology & Educational Sciences, Kharazmi University, Tehran, Iran

4 Assistant Professor, Knowledge and Information Science Department, School of Allied Medicine, Mazandaran University of Medical Science, Sari, Iran

5 Assistant Professor in Knowledge and Information Science, General Education Department, Babol University of Medical Science, Babol, Iran

Abstract

Received : May 2015

Accepted : Aug 2015

Background and Aim: Scholarly journals are quite necessary for each society's scientific life, especially the medical society, because they represent the academic community's achievements to a large extent at regional, national and international levels. The present research, therefore, aims at a comparative study on the qualitative and quantitative growth of journals and articles in medical sciences and related fields in Eastern Mediterranean Regional Office (EMRO) member countries in Scopus.

Materials and Methods: This is a descriptive survey with a scientometric approach. The population of the study includes scientific journals and articles in medical sciences indexed in Scopus database. In this study, EMRO academic products and 140 scientific journals have been investigated.

Results: The results show that a large number of member countries' scientific works have been produced and published in medical fields (The main topic of 144,628 out of 573,067 documents published by these countries has been medical fields). Meanwhile, the number of journals which were indexed during the studied period increased from 17 to 127.

Conclusion: The production of scientific documents and academic journals in the field of medicine in EMRO member countries has increased during the studied period and has had a considerable leap in the final years. Academic articles have increased along with the increase in scientific journals in these countries.

Key words: Scientific Journals, Academic Papers, Medical Science, Scopus Database, EMRO Countries

* Corresponding Author:

Riahi A;

E-mail:

Ariahi@ut.ac.ir